

Особливості галузі молочного скотарства України

Анотація. Викладені результати оцінювання стану галузі молочного скотарства в племінних господарствах України в динаміці 2005-2014 років з особливим акцентом на ситуації з не численними вітчизняними породами великої рогатої худоби. Встановлено істотне підвищення молочної продуктивності корів у досліджуваній період за зменшення віку першого осіменіння, виходу телят на 100 корів, кількості племінних господарств і тварин у них.

Ключові слова: моніторинг, племінна база молочного скотарства, продуктивність корів.

Abstract. The results of the evaluation of the industry of dairy cattle breeding farms in Ukraine in 2005-2014 years dynamics with special emphasis on the situation of not numerous domestic breeds of cattle. Established a significant increase milk production of cows in the dynamics of the study period by reducing the age of the first insemination, exit calves per 100 cows, the number of breeding farms and animals in them.

Key words: monitoring, breeding base dairy cow productivity.

С.ВОЙТЕНКО, докт. с.-г. наук
Полтавська державна аграрна академія
Л.ВИШНЕВСЬКИЙ, канд. с.-г. наук
Інститут розведення і генетики тварин
ім. М.В.Зубця НААН

В Україні завжди приділяли значну увагу розвитку галузі молочного скотарства, підвищенню молочної продуктивності корів та їх відтворної здатності. Збагачення вітчизняних популяцій молочних порід великої рогатої худоби генофондом голштинської породи дало змогу не лише створити високопродуктивні стада з високою часткою спадковості за голштинською породою, але й нові породи та типи. При цьому в більшості наукових робіт висвітлювалися питання селекції з певною породою чи порідною популяцією, особливо на етапі їх породоутворення [1,2,4] за практичної відсутності моніторингу реального стану усіх породних популяцій в динаміці. Не дає повного уявлення про зміни, які відбуваються з породами в динаміці й опис племінних ресурсів галузі

молочного скотарства, який поданий у Державному племінному реєстрі та зосереджений в інформаційній базі Агентства з ідентифікації і реєстрації тварин. Більше того, в літературних джерелах небагато інформації, яка висвітлює загальний стан малочисленних вітчизняних порід молочного напрямку продуктивності в Україні ймовірно через те, що проблема збереження генетичних ресурсів великої рогатої худоби молочного напрямку продуктивності вітчизняного походження набула актуальності відносно недавно у зв'язку із розробкою Національної стратегії збереження генетичних ресурсів тварин згідно з рекомендаціями ФАО [3]. Саме тому відображення реального стану галузі молочного скотарства України за численністю порід у племінних господарствах та продуктивністю тварин актуально і може не лише дати уявлення про життєздатність, а й сприяти оцінці загроз для їх існування.

За цих позицій доцільним вбачається моніторинг галузі молочного скотарства з особливим акцентом на ролі в ній вітчизняних порід, які знаходяться в категорії нечисленних.

Надій корів-первісток (кг)

Породи	Роки			2014 р. проти 2005 р.
	2005	2010	2014	
За всіма породами	3950,0±38,0	4849,5±137,9	5459,9±77,6	+1509,9
Білоголова українська	2501,0	2638,0	4613,0	+2112,0
Бура карпатська	2467,6±91,4	2064,5±318,1	-	-
Лебединська	3472,4±250,4	3334,2±334,0	4041,3±575,9	+568,9
Червона степова	3314,6±85,9	3617,2±131,7	3925,4±296,7	+610,8

Метою досліджень був аналіз наявного генофонду великої рогатої худоби молочно-го напрямку продуктивності у суб'єктах племінної справи України в динаміці 2005-2014 років з установленням зміни їх молочної продуктивності та відтворної здатності.

Оцінювання стану великої рогатої худоби молочного напрямку продуктивності, включаючи локальні породи, зроблено за даними зведених звітів по бонітуванню великої рогатої худоби та Державного племінного Реєстру. Опрацьовані дані за 745 племінними господарствами, які утримували худобу молочних порід у 2005 році, 532 племінними господарствами – у 2010 році та 372 господарствами – у 2014 році. Підконтрольних корів оцінювали за надоями за першу лактацію, віком першого осіменіння та виходом телят на 100 корів. Статистичне опрацювання одержаних результатів зроблено методами математичної статистики засобами програмного пакету «STATISTICA 6.0» на ПК.

Оцінка продуктивності корів наявних в Україні порід в динаміці 2005-2014 років засвідчила значне підвищення надой у корів як у середньому, так і за першу лактацію, що позитивно для галузі. Виявлено зменшення віку першого осіменіння у телиць в динаміці досліджуваних років, але на фоні зменшення виходу телят на 100 корів. Встановлено, що у 2014 році в племінних господарствах України за всіма наявними молочними породами ВРХ надій корів-первісток становив 5459,9 кг, що вище, порівняно із 2005 роком, на 1509,9 кг. Збільшення надою у корів-первісток білоголової української молочної породи за вищевказаний період становило 2112 кг, лебединської -568,9 кг та червоної степової – 610,8 кг (табл. 1). На жаль, серед корів бурої карпатської породи, яку розводили у племінних господарствах протягом 2005-2010

років, простежується значне скорочення надой у корів-первісток – на 403,1 кг, що на фоні й так низької продуктивності корів, ймовірно, стало причиною відмови від їх використання в суб'єктах племінної справи галузі молочного скотарства.

Безперечно, у кожній породі існують стада з досить високою продуктивністю, посередньою чи низькою, відображенням чого слугує помилка середнього показника надой корів-первісток. Приміром, серед суб'єктів племінної справи, які розводять лебединську породу, є стада, де корови-первістки мають надій 2908 кг і 4786 кг, червону степову – 3601 кг і 5520 кг, швіцьку, аналогічно, 4130 кг і 8050 кг тощо.

Аналіз окремих показників відтворної здатності корів наявних порід у суб'єктах племінної справи галузі молочного скотарства в динаміці 2005-2014 років вказує на зменшення віку першого осіменіння у телиць, що позитивно для галузі з огляду на можливість одержання приплоду в більш ранньому віці. Але, якщо за всіма породами вік першого осіменіння у 2014 році знизився на 40,2 днів порівняно із 2005 роком і становить 520,1 днів, то серед тварин не численних вітчизняних порід показник не мав єдиного спрямування і залежав від породи (табл. 2).

Вихід телят на 100 корів серед локальних вітчизняних порід великої рогатої худоби молочного напрямку продуктивності узгоджується із загальною тенденцією галузі щодо скорочення показника. При цьому якщо серед наявних порід великої рогатої худоби молочного напрямку продуктивності вихід телят на 100 корів у 2014 році зменшився на 6,6% проти 2005 року, то серед корів білоголової української породи різниця становить 2,0%, лебединської – 4,7% і червоної степової –10,3%.

Моніторинг галузі молочного скотарства в динаміці 2005-2014 років за кількістю суб'єктів племінної

Вік телиць при першому осіменінні та вихід телят на 100 корів

Породи	Роки					
	2005		2010		2014	
	вік першого осіменіння, дн.	вихід телят на 100 корів, %	вік першого отелення, дн.	вихід телят на 100 корів, %	вік першого отелення, дн.	вихід телят на 100 корів, %
За всіма породами	560,3± 2,2	87,9± 0,9	543,6± 2,1	82,2± 0,6	520,1± 30,5	81,3± 0,7
Білоголова українська	572	-	572	90	570	88
Бура карпатська	547,8± 11,2	76,9± 4,0	609,7± 42,8	60,8± 11,5	-	-
Лебединська	569,2± 17,4	93,0± 3,5	552,6± 20,0	86,6± 1,5	576,3± 14,8	88,3± 10,2
Червона степова	576,4± 9,6	87,9± 1,5	563,1± 6,5	86,5± 1,74	553,8± 12,4	77,6± 6,0

справи та поголів'я великої рогатої худоби, засвідчив дуже серйозні масштаби скорочення галузі. Не зважаючи на створення нових порід і типів, а також племінних стад, що мали місце в досліджуваній період, слід констатувати, що у 2014 році, порівняно із 2005 роком, кількість суб'єктів племінної справи у молочному скотарстві зменшилася на 373 стада, а чисельність поголів'я у них скоротилася на 74,9%. Ситуація із локальними вітчизняними породами ще більш катастрофічна. Упродовж 2005-2014 років у білоголовій українській породі численність тварин зменшилася на 43,4%, лебединській – на 78,4% і червоній степовій – на 90,9% за зникнення підконтрольних стад, а отже і племінних тварин бурої карпатської породи взагалі. На початку 2015 року дана порода не значиться в ДПР, тобто її можна вважати зниклою.

У 2014 році в 372 суб'єктах племінної справи галузі молочного скотарства України налічувалося 129037 тварин, що менше, порівняно із 2010 роком, відповідно, на 160 суб'єктів та 259557 голів. Кількість тварин білоголової української породи протягом 5 останніх років зменшилася на 235 голів і становить лише 300 голів, які продовжують розводитися в одному племінному господарстві. Зникли підконтрольні, племінні стада бурої карпатської породи. Лебединська порода у 2014 році налічувала лише 713 голів, яких утримують в 4-х племінних господарствах, що менше проти 2010 року на 2019 голів, та 4 племінних стада. Червона степова порода характеризувалася також значним скороченням як поголів'я тварин, так і мережі племінних господарств – за 2010-2014 роки чисельності тварин

даної породи зменшилася на 9554 голів за зникнення 11 племінних стад.

Таким чином, аналіз поголів'я великої рогатої худоби в суб'єктах племінної справи вказує на постійне скорочення тварин не численних локальних молочних порід в Україні та кількості племінних господарств, де їх розводять, щоправда, на фоні загального зменшення чисельності великої рогатої худоби.

Висновки.

Позитивним моментом розвитку галузі молочного скотарства слід вважати постійне підвищення надойв корів у племінних господарствах та скорочення віку першого осіменіння телиць, включаючи не численні локальні породи, крім бурої карпатської. Негативним фактором залишається значне скорочення поголів'я тварин, включаючи корів у племінних господарствах. Пропозицій і розробок науковців замало для збереження вітчизняних не численних порід великої рогатої худоби.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Башенко М.І., Полупан Ю.П., Рубан С.Ю., Базишина І.В.** Стан і перспективи порідного удосконалення молочного скотарства і відновлення системи селекції бугаїв // Розведення і генетика тварин. – 2012. – Вип. 46. – С. 79–83.
2. **Зубець М.В., Рубан С.Ю.** Система племінної роботи як засіб виробництва при формуванні порід, що відповідають вимогам ринку // Розведення і генетика тварин. – 2010. – Вип. 44. – С. 3–10.

3. Мельник Ю.Ф. та ін. Програма збереження генофонду основних видів сільськогосподарських тварин в Україні на період до 2015 року.– К.: Арістей, 2009.– 132 с.
4. Ставецька Р.В., Рудик І.А. Ефективність викорис-

тання бугаїв-плідників голштинської породи // Зб. наук. праць «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва».– Біла Церква, 2009.– Вип. 1 (67).– С. 14–17.

УДК 631.3.636

Технологічні інновації у визначенні чистоти доїльного обладнання

Анотація. Проаналізовано гігієнічний та санітарний стан доїльно-молочного обладнання на фермах і молочних комплексах промислового типу. Розроблено технологічний метод, який передбачає використання пропонованого пристрою, за допомогою якого отримують змив з подальшою бальною оцінкою чистоти: I – бездоганно, II – відмінно; III – добре; IV – задовільно; V – незадовільно.

Ключові слова: пристрій, спосіб, молокопровід, забрудненість, фільтрувальний елемент, змив, бали.

Technological innovation in determining cleanliness of milking equipment. ANDRIY P. PALIY (KHARKIV PETRO VASYLENKO NATIONAL TECHNICAL UNIVERSITY OF AGRICULTURE, KHARKIV).

Abstract. Observation hygienic and sanitary conditions of milking equipment and milk on dairy farms and complexes of industrial type indicate that a breach milking equipment maintenance regimes, which should ensure its purity is contamination resulting milk. To determine the quality milk cleaning the outside of milking systems developed technological method that involves the use a device developed by which get washed away, followed by scoring purity: I – flawlessly, II – perfectly; III – good; IV – satisfactory; V – unsatisfactory.

Key words: device, method, dairy wire, pollution, filter element, wash, scores.

А.ПАЛІЙ

Харківський національний технічний університет сільського господарства ім. П. Василенка

Перед молочним скотарством України поставлені завдання, що вимагають докорінної перебудови галузі, виведення її зі складного кризового становища з метою збільшення виробництва цінних продуктів харчування для населення й сировини для промисловості. Одним з основних шляхів досягнення цієї мети має стати розробка та впровадження в практику інноваційних методів утримання та обслуговування великої рогатої худоби на основі сучасних принципів виробництва з урахуванням специфіки промислових технологій одержання високосортного молока.

Низька якість молока – один з основних чинників неефективного функціонування молочних ферм і комплексів. Така сировина обмежує можливості переробних

підприємств по номенклатурі і не сприяє зміцненню та розвитку зв'язків між виробником та переробником, оскільки якісні показники молока позначаються на

Рецензенти: докт. с.-г. наук **С.А. Михальченко**, Інститут тваринництва національної академії аграрних наук; канд. с.-г. наук **С.О. Гужвинська**, Національний науковий центр «Інститут експериментальної і клінічної ветеринарної медицини».